

ALBIN BELAR USTANOVITELJ PRVE SLOVENSKE POTRESNE OPAZOVALNICE

Janez Lapajne*

Letos je minilo 125 let od rojstva in 50 let od smrti naravoslovca in pionirja seizmologije na Slovenskem dr. Albina Belarja (rodil se je 21. 2. 1864 v Ljubljani in umrl 1. 1. 1939 v Polomu pri Kočevju). Leta 1890 je diplomiral na dunajski univerzi iz kemije in naravoslovnih ved. Za doktorja fizikalnih znanosti je bil promoviran leta 1933 v Gradcu. Bil je asistent na pomorski akademiji na Reki (1890—1896), profesor na realki v Ljubljani (1896—1908), deželni nadzornik za nemške šole na Kranjskem (od leta 1898 dalje) in imel druge pomembne zadolžitve do upokojitve leta 1918.

Njegovo najpomembnejše delo je bila ustanovitev potresne opazovalnice v Ljubljani, ki je bila prva v avstroogrski monarhiji in na ozemlju Jugoslavije. Z opremljanjem opazovalnice v kleti realke na Vegovi ulici (kjer je opremil tudi kemični laboratorij) je začel leta 1897, delovala pa je do leta 1919. V njej je bilo veliko njegovega izumiteljskega dela, saj je po svojih zemislih izdelal vrsto instrumentov za potresna opazovanja. Prizadeval si je za izgradnjo geofizikalnega observatorija v Ljubljani; dlje od načrtov, ki jih je izdelal arhitekt Maks Fabiani, pa žal ni prišel.

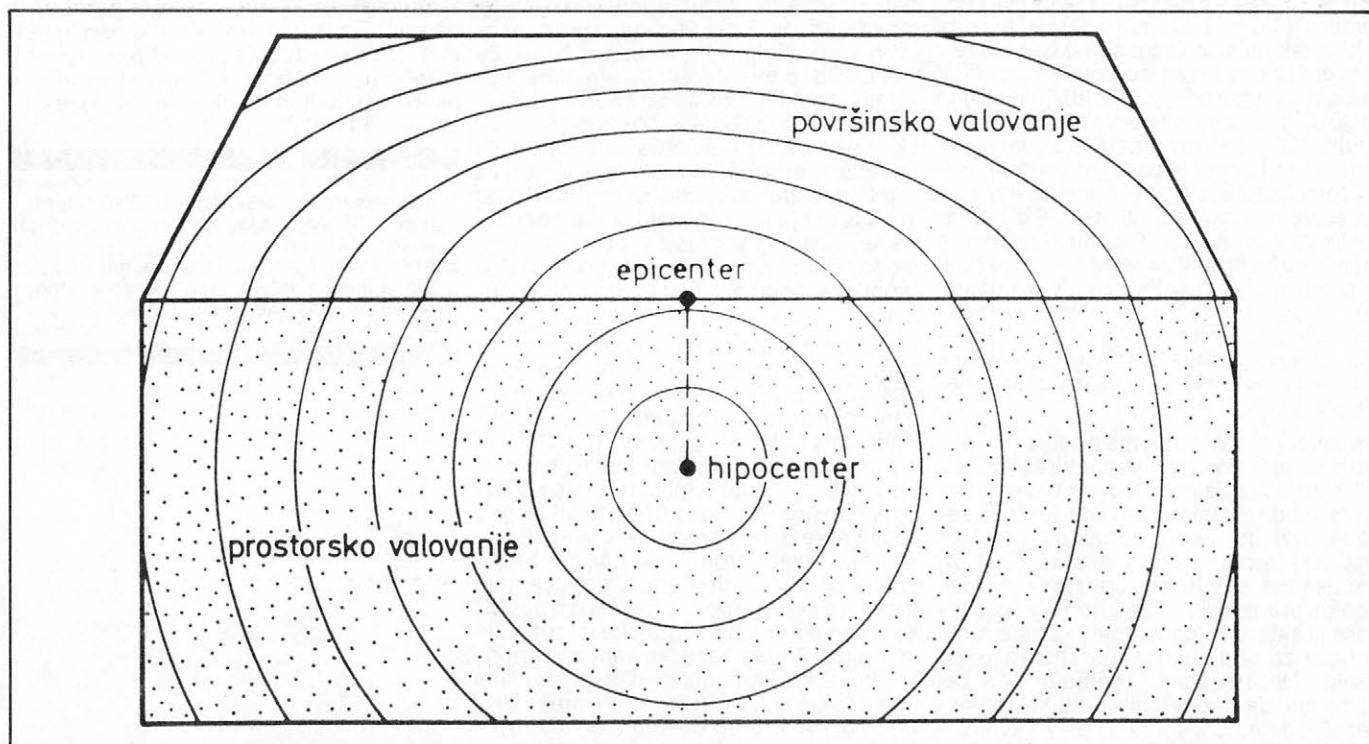
Več svojih instrumentov je namestil na

Češkoslovaškem; eden Belarjevih seizmografov je deloval v sestavi češkoslovaške seizmološke mreže do leta 1968. V letih 1908 do 1910 je s svojimi izkušnjami na področju instrumentalne seizmologije pomagal pri ustanavljanju seizmološkega observatorija v Beogradu.

Leta 1919 mu je bilo onemogočeno nadaljnje delo v Ljubljani, opremo potresne opazovalnice pa so mu zaplenili. Zato je leta 1923 ustanovil zasebno potresno opazovalnico v svoji vili v Vrščah nad Vintgarjem pri Bledu, ki je delovala do leta 1928. Žal tu ni imel na voljo zveze za točen čas.

Poleg izumiteljskega dela je v uglednih znanstvenih časopisih objavljaj razprave s področja kemije, mineralogije, geomorfologije, elektrotehnike in seizmologije. Ukvarjal se je tudi s speleologijo in se zavzemal za zaščito kraške narave. Med leti 1901 in 1910 je v Ljubljani izdajal mesečnik »Die Erdbebenwarte« (Potresna opazovalnica), ki spada med prvo seizmološko znanstveno periodiko na svetu. V njem so objavljali takratni najvidnejši evropski strokovnjaki. Bil je dopisnik dunajske cesarske akademije znanosti in zunanji član italijanskega seizmološkega društva.

Slika 1. Osnovne potresne količine.

* Dr. geofizike, Seizmološki zavod SR Slovenije, Kersnikova 3, Ljubljana.